

Limbaajul treimic și teologia disciplinei în Evanghelia după Matei

Într-una din cărțile sale despre relevanța doctrinei despre Trinitate în viața Bisericii, C. Gunton sublinia nevoia de fundamentare teologică a disciplinei în Biserică: ‘Biserica modernă trebuie să admită, cu pocăința necesară, că rareori a exercitat autoritatea după modelul lui Isus Hristos’¹; în același timp, el notează că ‘practicile eclesiastice nesatisfăcătoare sunt cel puțin în parte rezultatul unei teologii nesatisfăcătoare.’² Articolul prezent discută câteva pasaje din evanghelia după Matei care explicitează sursa de autoritate în viața Bisericii, în practicarea disciplinei, în proclamarea evangheliei.

Trăsături generale ale referințelor despre disciplină în Matei.

Subiectul disciplinei pare să aparțină mai mult eticii și teologiei sistematice dar, cu toate acestea, studiile de teologie biblică pot contribui în mod esențial la înțelegerea acestui aspect la viața Bisericii. Dintre pasajele clasice ale NT asupra acestui subiect, evanghelia după Matei se detașează prin câteva texte deosebite. Evanghelia după Matei este singura dintre cele patru evanghelii care menționează termenul

¹ C. E. Gunton, *The Promise of Trinitarian Theology*, Edinburgh: T&T Clark, 1991, p. 68.

² Gunton, *Promise*, p. 62.

ekklesia, biserică, iar contextul în care este menționat acest termen este chiar contextul disciplinării în Biserică, al iertării și recuperării celui vinovat, printr-o acțiune pastorală înțeleaptă, progresivă - Mt. 16:18, 18:17; cf. și Mt. 28:18-20. A doua trăsătură importantă a acestor două pasaje este că ele conțin referiri clare la ființa treimică a lui Dumnezeu, și la implicarea Sa în acțiunea de disciplinare, în viața Bisericii în general. Legătura dintre aceste trei dimensiuni ale subiectului merită explorată mai în profunzime, pentru a înțelege mai bine teologia disciplinei în Biserică.

Perspective istorice asupra disciplinării în poporul lui Dumnezeu

Noțiunea biblică de disciplinare a poporului lui Dumnezeu apare în VT și derivă din înțelegerea și practicarea disciplinării în *viața de familie* (Deut. 21:18–21; Prov. 22:15; 23:13). Primele exemple de muștrare și disciplinare a omului (oamenilor) de către Dumnezeu apar, însă, în Geneza: avertizarea și pedepsirea lui Adam și a Evei, avertizarea și pedepsirea lui Cain, avertizarea și pedepsirea lumii prin potop, în timpul lui Noe (Gen 3-9). Se poate spune că disciplinarea poporului este o extensie a acestei discipline părintești, suverane, a Creatorului. Dumnezeu se poartă cu poporul său așa cum se poartă un tată cu copilul său (Deut. 8:5; Prov. 3:11–12, incluzând pedeapsa: Lev. 26:18; Ps. 94:12; Os. 7:12, disciplinarea: Lev. 26:23; Deut. 4:36; Prov. 12:1, și muștrarea: Iov 5:17; Prov. 6:23).

Această imagine a rolului disciplinei în viața celui credincios, apare și în NT ca încurajare în necazuri și ca îndemn la pocăință în viața personală (Ef. 6:4; 2 Tim. 2:25; Evr. 12:5–11).³ Disciplinarea poate interveni și în alte domenii, cum ar fi puritatea închinării și a ritualului (Exod 12:14–20; Lev. 17:3–9), în standardul vieții profeților (Deut. 13:1–5; 18:15–22); în calitatea generală a vieții adulte (Prov. 5:12–13; 9:7; 10:10; 19:25).

Așa cum s-a remarcat deja există o disciplinare la nivel *personal* (cf. disciplinarea în cazul purității închinării, dar vezi și disciplinarea Mariei – când îl contestă pe Moise, cf. Num. 12:14; disciplinarea lui Moise însuși când nu dă gloria cuvenită lui Dumnezeu, în fața poporului, Num. 20:10-11, cf. Deut. 34:1-12; disciplinarea lui David în cazul adulterului cu Bat-Şeba, 2 Sam. 12:1-13), dar și o dimensiune *colectivă* a disciplinării. În cazul păcatului lui Acan, întreaga familie pierе (Ios. 7:1-26), la fel și în cazul răzvrătirii lui Core, Datan și Abiram (Num. 16:1-35). Educarea poporului în pustie, în timpul Exodului, ia forma disciplinării naționale. Dumnezeu pedepsește, astfel, lăcomia și nemulțumirea (Num. 11:33), lipsa de curaj și de credință (Num. 14:38, 42), participarea la festivalurile păgâne (Num. 25:1-8), mândria față de forța

³ Disciplina apare aici, în plus, și cu trimiteri la practicarea disciplinelor sportive în lumea elenistă (1 Cor. 9:24–27; 1 Tim. 4:7–8; Evr. 5:14). Antrenamentul, cooperarea și supunerea în echipă duc la performanțe mai mari în viața de sfințenie, la răsplată cerească (Rom. 5:3–5; 2 Cor. 5:16–18; 2 Tim. 3:16; 1 Peter 2:18–21).

militară națională și lipsa de glorificare a lui Dumnezeu (2 Sam. 24:2).

În trecerea de la această percepere a disciplinei, în Israel, la disciplina în Biserică, există multe puncte comune dar și deosebiri. Creștinii sunt noua familie, noul popor al lui Dumnezeu, iar cerința de sfințenie în viața poporului Israel se transferă asupra lor. Isus, însă, accentuează și mai mult sfințenia și ridică standardele ei în viața Bisericii (Mt. 5-7; Isus explică exigențele sale ridicate pe baza autorității Sale, comparabilă dar, în același timp, mai mare decât autoritatea lui Moise, o autoritate de Fiu al lui Dumnezeu, cf. ‘ați auzit că s-a spus, ... dar eu vă spun’, Mt. 5:22, 28, 32, 34, 39, 44 ; cf. Ioan 1:18). Deasemeni, Anania și Safira sunt și ei disciplinați sever când mint Duhul Sfânt și pe apostoli (Fapte 5 :1-11, cf. Lev. 19:11).

Creștinii sunt mădulare unii altora, membri ai trupului lui Hristos (Ef. 4:25), ei trebuie să trăiască în unitate și puritate (Ef. 4:3, 5). Imoralitatea nu poate fi tolerată (1 Cor. 5:1-5), nici viața la întâmplare, guvernată de dezordine și de instincte (Tit 1, 2 Tim). Nici un creștin nu trebuie să dea ocazia unor disciplinări sociale, juridice, din cauza dezordinii în viața personală, prin nedreptăți sau prin plângeri înaintea tribunalelor păgâne. Astfel de litigii ar trebui rezolvate, intern, în spirit de dreptate creștină, de responsabilitate și chiar de sacrificiu (cf. 1 Pet. 4:14, Ef. 3:28, Tit 2:10, 1 Cor. 6:1-8, etc.). Înainte de aplicarea unor măsuri severe cel care greșește trebuie abordat, însă, cu blândețe, cu umilință, pentru că toți împărtășim aceeași natură omenească, supusă greșelii (cf. Gal.

6:1–5). În cazuri extreme severitatea pedepsei lui Dumnezeu poate lua chiar forma morții (cf. Anania și Safira, Fapte 15, precum și 1 Ioan 5:16).⁴

În ce privește disciplinarea colectivă a Bisericii (bisericii), se poate observa că Dumnezeu poate disciplina bisericile, atât pe fiecare în parte – cât și în grup (cf. Apocalipsa 2-3, cf. 3:16, 19).

Biserica universală, în întregul ei, nu este însă un popor ca Israel, cu teritoriu, legi, și istorie pământească, ea reprezintă instituția teandrică (umană-divină), al cărei Cap este însuși Hristos, și, ca ansamblu, ea merge înainte, în sens pozitiv, constant. Creștinii sunt permanent chemați să dea o mărturie bună, în societate, cu privire la credința lor.

După această privire de ansamblu asupra problemei disciplinării, rămân de analizat cele două pasaje din Matei, iar problemele care se au în vedere sunt tipul de disciplină care se are în vedere, cursul pastoral indicat, autoritatea de disciplinare care este implicată în discutarea cazului, și scopul disciplinării.

Autoritate și disciplină bisericască în Matei 18:15-20

Matei 18:15-20 este unul din pasajele foarte cunoscute care conține recomandările exprese ale lui Isus în cazul unui litigiu, al unui păcat. Cazul descris este unul ipotetic (cf. prezența

⁴ Interpretarea pasajului din 1 Ioan 5:16 este, totuși, problematică, păcatul în sine poate fi acela care duce la moarte.

repetată lui eĵan, ‘dacă’, la începutul versetelor 15, 16, 17, 17b, și 19, urmat de subjonctiv, care, alături de modul imperativ, sunt modurile consacrate pentru legislație), dar acesta este tiparul reglementărilor juridice care trebuie să asigure un anumit grad de generalitate. Natura ofensei este și ea generală, neprecizată: eĵan de; amarthsh/ »eiĵ' se¼ ol apel fol' sou, ‘dacă păcătuiește... fratele tău’. Câteva lucruri se pot preciza, totuși. Verbul amartanw/ a păcătui,⁵ poate implica mai mult decât o simplă ofensă personală, cum ar da de înțeles expresia ‘împotriva ta’, »eiĵ' se¼, și poate reprezenta un păcat față de Dumnezeu care afectează întreaga adunarea (indicată aici implicit prin substantivul ‘fratele tău’).⁶

Pasajul prezintă un anumit paralelism intern și poate fi împărțit în două secțiuni principale: (1) *procedura de muștrare* (vv. 15-17), descrisă prin patru pași: o întâlnire personală cu cel care a greșit, o a doua întâlnire – dacă nu se repară lucrurile - în prezența doi-trei membri ai adunării, o muștrare publică în biserică - apoi, și – în final, punerea deoparte, excluderea, dacă nu există nici un fel de îndreptare); și (2) *baza autorității bisericii în disciplinare* (vv. 18-20), expusă prin trei argumente: autoritatea ucenicilor și a adunării de a lega / dezlega, susținerea din partea lui Dumnezeu în astfel de situații – prin răspuns la rugăciunea cu privire la sfințenie și

⁵ În evanghelia lui Matei, verbul apare doar aici, în v. 21, și în 27:4, unde indică un păcat grav, acela al vânzării lui Iuda.

⁶ Manuscrisele a B J¹ sa bo^{pt} omit precizarea eiĵ' se¼ ‘împotriva ta’, care sunt însă prezente în D L W Q J¹³ TR latt sy mae bo^{pt}. Este posibil să fie un paralelism cu 18:21, eiĵ' eĵmey ‘împotriva mea’, inclus mai târziu.

disciplinare, și în final, asigurarea prezenței însăși a lui Hristos în astfel de decizii. Simetria prezentării pare să reflecte o formulă stereotipă obținută prin transmitere orală, prin expunere repetată în formă fixă.

A: ¹⁵ **E**an de; amarthsh/ »eij" se¼ ol apel fol' sou, upage e¼ legxon aujton metaxu; sou kai; aujtu' monou. e¼an sou a¼koush/, e¼kerdhsa" ton apel fon sou:

¹⁶ e¼an de; mh; a¼koush/, paralabe meta; sou e¼ti e¼a h¼ duo, i¼a e¼pi; stomato" duo marturwn h¼ triwn staqh/ pa'n rh¼ma:

¹⁷ e¼an de; parakoush/ aujtw'n, ei¼pe; th/ e¼kl¼hsia/ e¼an de; kai; th" e¼kl¼hsia" parakoush/, e¼stw soi w¼sper ol e¼qniko;" kai; ol tel wnh".

B: ¹⁸ **A**mh'n legw umin: o¼sa e¼an dhshte e¼pi; th" gh" e¼stai dedemena e¼n ou¼ranw/, kai; o¼sa e¼an lushte e¼pi; th" gh" e¼stai lelumena e¼n ou¼ranw/

¹⁹ Pa'l in »amhn¼ legw umin o¼ti e¼an duo sumfwnhswsin e¼x umw'n e¼pi; th" gh" peri; panto;" pragmato" ou¼ e¼an ai¼thswntai, genhsetai aujtoi" para; tou patro' mou tou e¼n ou¼ranoi".

²⁰ ou¼ gar ei¼sin duo h¼ trei" sunhgmenoi ei¼' to; e¼mon o¼foma, e¼kei ei¼ni e¼n me¼sw/ aujtw'n.

Mt. 18:15-20, ¹⁵ "Dacă fratele tău păcătuiește [împotriva ta], du-te și muștră-l doar între patru ochi. Dacă te ascultă, ai câștigat pe fratele tău. ¹⁶Dar dacă nu te ascultă, mai ia cu tine încă două persoane, așa încât 'orice dispută să fie rezolvată pe baza mărturiei a doi sau trei martori'. ¹⁷Și dacă

nu ascultă nici de ei, spune-l bisericii. Dacă nu ascultă de biserică, să fie pentru voi ca un păgân sau un vameș. ¹⁸Adevărat vă spun: Orice veți lega pe pământ va fi legat în ceruri și orice veți dezlega pe pământ va fi dezlegat în ceruri. ¹⁹La fel, dacă doi sau trei dintre voi, de pe pământ, cer de comun acord un lucru, le va fi dat de Tatăl meu care este în ceruri. ²⁰Pentru că acolo unde doi sau trei sunt adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor.”

Pericopa are caracter mateean, v. 18 fiind repetat într-o formă aproape identică în Mt. 16:19b–c (cf. Ioan 20:23, și asemănarea v. 15 cu Lc. 17:3, un text Q). Spre deosebire de Luca, unde se accentuează nevoia de iertare a celui greșit (dacă vine și regretă răul făcut), Matei subliniază faptul că discuțiile preliminare, în spirit frățesc, pot constitui o metodă eficientă pentru atingerea scopului esențial al disciplinei, fără folosirea vreunei măsuri extreme: ‘dacă te ascultă, ai câștigat pe fratele tău’, *ekerdhsa" ton ajdel fon sou*.

Procedura disciplinării începe cu o poruncă aparte, cu o trimitere ‘du-te’ (*uḡpage*) și ‘mustră’ (*eḡ egxon*), ceea ce indică nevoia de dialog și prezentare a ofensei, înaintea oricărei măsuri punitive. *Mustră* e o poruncă menționată și în LXX Lev. 19:17, care apare și în textele de la Qumran (cf. 1QS; 5:25–6:1, CD 9:2–8, unde sunt amintite, într-un mod asemănător, trei stadii în procesul de mustrare; și literatura rabinică menționează o procedură asemănătoare, în *b. Tamid* 62a; *b. Šabbat* 119b).⁷ Această practică era curentă în viața

⁷ D.A. Hagner, *Matthew 14–28*, Word Biblical Commentary (33B); Dallas, TX: Word, 1995, p. 531.

bisericii, după cum apare din alte pasaje ale NT (1 Tim. 5:20; 2 Tim. 4:2; Tit 2:15; 3:10; Gal 6:1).

Primul pas implică mustrarea personală ‘numai între tine și el’, *metaxu sou kai aujtou monou*, ceea ce implică respect și dorință de limitare a publicității. Prezența celor doi sau trei martori, în pasul următor, reia o temă prezentă în VT (Deut. 19:15, 17:6) cât și în comentariile rabinice (*m. Sota* 1.1), și diverse pasaje din NT (*cf.* Mt. 26:60, In 8:17, 2 Cor. 13:1, 1 Tim. 5:1, Evr. 6:18, Apoc. 11:3).⁸

Există, totuși, o anumită deosebire între Matei 18 și pasajele din VT: în VT martorii erau martori ai faptei în sine, nu ai refuzului ascultării. S-ar putea spune că refuzul în sine cât și mustrarea sunt faptele pe care vin să le vadă și să le mărturisească martorii, în Matei 18, dar, în același timp, venirea lor implică un caracter reprezentativ mai accentuat al grupului însărcinat cu mustrarea, din partea adunării (a Bisericii), precum și o autoritate conjugată, comună, la care Hristos contribuie cu prezența Sa. În pasul al treilea al mustrării, dacă persoana care a greșit nu ascultă sau desconsideră (*parakoush*) grupul de doi sau trei frați din adunare care l-au vizitat (posibil trei-patru, adică martorii și cel care a făcut la început mustrarea), subiectul neascultării este adus în fața întregii adunări. Adunarea sau comunitatea frățească sau Biserica, ca întreg (*th/ ekklihsia*), este chemată să intervină cu o atitudine clară și constructivă. În cazul în

⁸ Manuscrisele NT prezintă și aici o anumită variație: Q 700 au ‘doi sau trei martori’, *duo h] triwn marturwn*; L are ‘martori, doi sau trei’, *marturwn duo h] triwn*; D are doar ‘doi sau trei’, *duo h] triwn*.

care și mustrarea ei este desconsiderată, cel care a greșit trebuie să fie privit ca străin de adunare, ca un păgân și ca un vameș, (cf. 1 Cor. 5:9–13, 2 Tes. 3:14–15, Tit 3:10.)

Menționarea *eclesiei* în acest pasaj poate părea ca un anacronism, pentru unii teologi, de vreme ce referința la Biserică este făcută înainte de constituirea, ca atare a Bisericii, la sărbătoarea Cincizecimii (Fapte 2). S-a referit Isus doar la adunarea poporului evreu – care îl asculta, a avut El în vedere Biserica ce urma să se constituie mai târziu, ori s-a referit El la o adunare de părtășie a ucenicilor ca la o formă preliminară, incipientă, a Bisericii? Oricum, Matei, care nu o dată dovedește o atenție ieșită din comun cu privire la detaliile predicilor lui Isus (cf. rugăciunea Tatăl nostru – și menționarea datoriilor noastre față de Dumnezeu, limbajul financiar folosit de Isus, detalii din viața apostolilor – plata taxei către Templu, pentru Isus și Petru, etc.),⁹ a reținut și această expresie, ca atare, și a folosit-o în evanghelie, făcând trimitere direct la Biserică.

Important este, în analiza celei de a doua părți a pasajului, că Isus face legătura aici între autoritatea Sa și autoritatea Bisericii. Pasajul chiar pare redat în așa fel încât să sublinieze autoritatea Bisericii, plecând de la autoritatea unui singur membru reprezentativ, la cea a unui grup de doi-trei, și până la întreaga adunare. Ideea esențială este că Isus se implică într-un

⁹ cf. O. Baban, *Incursiune în istoria și teologia Noului Testament*, București: Liga Bibliei, 2003, pp. 76-80.

mod direct, personal în problemele care țin de puritatea și mărturia Bisericii.

Limbajul textului folosește o antiteză consacrată în probleme de disciplină, a lega / a dezlega, *dhsh*te - *lush*te, *dedemena* - *lelumena*, văzută și ca acțiune și ca efect, (v.18). Sublinierea importantă, însă, este corespondența între hotărârile de legare - dezlegare luate pe pământ, *eji; th" gh"*, și legarea - dezlegarea din cer, *eji oujranw*. Isus îi asigură pe ucenici că Biserica este o adunare de maximă importanță înaintea Tatălui din ceruri. Dacă ei vin uniți în rugăciune ca Tatăl să sprijinească hotărârea lor în astfel de situații, El le va interveni în sensul solicitat. Printr-o astfel de precizare, Isus subliniază că puritatea vieții în adunarea celor credincioși este un lucru de care Dumnezeu Tatăl se interesează personal și pentru care intervine (v. 19). Motivul, însă, nu este doar importanța sfințeniei în Biserică, ci, mai mult decât atât, implicarea directă a lui Isus în păstrarea acestei sfințenii.

Este interesant de subliniat că Isus se descrie pe sine aici ca participant direct, în Duhul, la deciziile luate de ‘frații săi’. Teologia implicită în această descriere este o teologie a umanității glorigate a lui Isus, un ecou sau o prevestire a promisiunii din Matei 28:20, ‘și iată Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului’. Ceea ce dă curaj și autoritate ucenicilor să predice evanghelia și să facă ucenici din toate popoarele lumii, până la venirea lui Isus, le dă și imbold și autoritate să caute o viață sfântă, anume prezența lui Isus cel înviat.

Teologia prezenței continue a lui Isus este exprimată în Matei 28:20, ca și în Matei 18:15-20, prin menționarea prezenței Sfintei Treimi, ca atare: Tatăl ascultă rugăciunea și Isus este prezent la hotărârile adunării și ale grupului de părtășie și disciplinare (Mt. 18), botezul celor câștigați pentru credință – în lumea întreagă - se face și el în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh (Mt. 28:19). Formularea, ca atare, are paralele în literatura rabinică, unde se spune că acolo unde doi se adună să studieze Tora, gloria lui Dumnezeu (*šekinah*) – adică prezența lui Dumnezeu, este și ea cu ei (m. *Abot* 3:2; 3:6; b. *Sanhedrin* 39a; b. *Berakot* 5b).¹⁰ Din această perspectivă, prezența lui Isus este identificată cu prezența lui Dumnezeu, cu gloria Sa (cf. Ioel 2:27; Zah. 2:10–11), ceea ce este reflectat mai clar, de altfel, în Matei 16:16.

Se poate desprinde deja o paradigmă mateeană din aceste două texte: viața comunității creștine, a Bisericii, autoritatea ei și lucrarea ei în sfințenie, predicarea evangheliei, sunt afirmate în contextul unei legături nemijlocite cu Sfânta Treime, a participării personale a lui Isus cel glorificat la activitatea și deciziile ‘fraților săi’.

Marea Mărturisire a lui Petru și autoritatea restaurării

Acest model teologic al lui Matei, prezentat mai sus, prin care disciplina în Biserică este discutată alături de autoritatea Sfintei Treimi și de teologia evanghelizării, este reluat și în cel

¹⁰ Hagner, *Matthew 14–28*, p. 533.

de al doilea text care leagă numele Bisericii de aspectul autorității, în Matei, Mt.16:15-19.

¹⁵ Legei aujtoi": uhei" de; tina me legete eihaiġ

¹⁶ apokriqei;" de; Simwn Petro" eipen: su; ei\ol cristo;" oluib;" tou qeou tou zwnto".

¹⁷ apokriqei;" de; ol jhsou" eipen aujtw/ makario" ei) Simwn Bariwna, oġti sarx kai; aiġma ouk apekaluyen soi aġ Iġ ol pathr mou oleġn toi" ouġranoi".

¹⁸ kagw; dei soi legw oġti su; ei\ Petro", kai; epi; tauth/ th/petra/oikodomhsw mou thn eġklhsian kai; pul ai adou ouġkatisousin aujth".

¹⁹ dwsw soi ta;" kleida" th" basileia" twn ouġranwn kai; o) eġan dhsh/" epi; th" gh" eġtai dedemenon eġn toi" ouġranoi", kai; o) eġan lush/" epi; th" gh" eġtai lelumenon eġn toi" ouġranoi".

15. "Dar voi", le-a zis El, "cine ziceți că sunt?" 16. Simon Petru, drept răspuns, I-a zis: "Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului cel viu!" 17. Isus a luat din nou cuvântul, și i-a zis: "Ferice de tine, Simone, fiul lui Iona; fiindcă nu carnea și sângele ți-au descoperit lucrul acesta, ci Tatăl Meu care este în ceruri. 18. Și Eu îți spun: tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea, și porțile Locuinței morților nu o vor birui. 19. Îți voi da cheile Împărăției cerurilor, și orice vei lega pe pământ, va fi legat în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ, va fi dezlegat în ceruri."

Textul din Matei 16, un pasaj central în evanghelie (ca și Mc. 8:27-29), vorbește despre identitatea divină a lui Isus. După o perioadă relativ lungă (aprox. 1-2 ani), în care s-au prezentat lucrările și învățăturile lui Isus, ucenicii sunt solicitați să dea

un verdict asupra Sa, să spună Cine au înțeles ei că este Isus. Petru beneficiază de o revelație specială din partea lui Dumnezeu, Tatăl, și declară cu mult curaj și cu profunzime spirituală: Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu!

Sfânta Treime este din nou sugerată, astfel, prin referința la Tatăl și la Fiul, dar paradigma identificată anterior se face și mai clar prezentă prin referința, în continuare, la Biserică și la un limbaj înrudit cu limbajul folosit în situații de autoritate și disciplină.

În urma declarației lui Petru, Isus își afirmă hotărârea de a zidi El (nu Petru) Biserica Sa pe această ‘piatră’ (care poate fi Petru, sau caracterul lui Petru, sau mărturia lui Petru, sau genul acesta de revelație primită de Petru de la Tatăl). Jocul de cuvinte implicat de Isus în aramaică și greacă *Petros*, *petra*, *Kefa*, are o sursă VT destul de clară, confirmată și de scrierile rabinice: Numeri 23:9, Isaia 51:1-2.¹¹

Contextul declarației lui Petru este un motiv de a invoca piatra ca material de bază, temelia solidă pe care Isus va zidi Biserica Sa. În același timp, cu greu poate fi evitată aici comparația implicită cu Avraam (vezi, Isa. 51), ‘temelia’ poporului Israel, stâncă din care au fost scoși (Num. 23), comparație care permite o perspectivă de ansamblu, apostolică, asupra Bisericii lui Hristos. În același timp,

¹¹ Numele *Petros* este folosit și de alți evrei, cum ar fi rabbi Iose ben Petros, Cf. *Bereshit Rabba* 94, *Tosephta Demai* 1.9 (tannaitic, pre-200). În ce privește Num. 23:9, cf. Targumul *Fragment*, Targumul *Neofiti* și Targumul *Pseudo-Jonathan*.

declarația lui Isus conține o interesantă nuanță apocaliptică, post-pascală, un limbaj al răsplătirii celui credincios:

dws̄w soi ta;" kleida" th" basileia" tw̄n oūranwn, kai;
o) e)an dhsh/" e)pi; th" gh" e)stai dedemenon e)h̄ toi"
oūranoi", kai; o) e)an lush/" e)pi; th" gh" e)stai lelumenon
e)h̄ toi" oūranoi".

Isus se adresează lui Petru în termeni asemănători celor folosiți de El, cel înviat și glorificat, când se adresează celor șapte biserici în Apocalipsa (*cf.* Apoc. 2:7, 10, 17, 26, 28, 3:10, mai ales 2:26, unde Isus arată ce va da, dws̄w, celui care iese învingător prin credință kai; o) nikwn kai; o) thrwn a)cri telou" ta; e)fga mou, dws̄w au)tw/ e)kousian e)pi; tw̄n e)q̄nwn, precum și în 3:21, o)nikwn dws̄w au)tw/ ka)q̄isa meta; e)h̄ mou e)h̄ tw/ qronw/ mou, w)l' kagw; e)nikhsa kai; e)ka)q̄isa meta; tou patrol' mou e)h̄ tw/ qronw/ au)tu). În toate aceste mesaje Hristos cel înviat îl asigură pe cel ce este învingător și continuă până la sfârșit în lucrările Lui, că va primi (i va se da) autoritate peste popoare și dreptul de a sta pe tronul domniei lui Isus, la fel cum și Isus cel înviat stă pe scaunul de domnie al Tatălui.

Același mesaj de răsplătire suverană și de conferire a autorității răzbate și în Matei 16:19. Este posibil ca Isus să aibă în vedere întregul parcurs al vieții și ascultării lui Petru și să promită 'celui învingător' cheile Împărăției și autoritatea de a lega / dezlega pe pământ, în așa fel încât și Cerul va respecta decizia luată.

Limbajul textului pare, pe de o parte, fie un *limbaj de răsplătire* și, în același timp, pe de altă parte, un *limbaj de transfer și recunoaștere a autorității* (apar din nou perechile ‘legi – dezlegi’, dhsh' - lush', ‘legate – dezlegate’, dedemenon - lelumenon, cu variantă de manuscris la plural dedemena - lelumena, și ‘pe pământ – în ceruri’, epi; th" gh" - eñ toi" ouřanoi" (cf. Mt. 18.18).

Spre deosebire de Matei 18, însă, în Matei 16 se face referință, în plus, la încă un termen care ține de autoritate, anume la *metafora cheii* de care se leagă nemijlocit antitezele legat – dezlegat, pe pământ – în ceruri (Isus îi spune lui Petru, ‘ție îți voi da cheile Împărăției cerurilor’). Metafora este importantă și merită discutată mai în detaliu. Conform Scripturii, Isus se descrie pe Sine ca Cel care deține cheia morții și a locuinței morții, kai; eřw ta~ klei'~ tou qanaitou kai; tou ařou, în Apoc. 1:18; El are cheia lui David, purtând titlul (și autoritatea) de a fi Cel ce închide – și nimeni nu deschide, Cel ce deschide – și nimeni nu închide, ol eřwn thn kleih David, ol ařoigwn kai; ouđei~ kleisei kai; kleiwn kai; ouđei~ ařoigei, Apoc. 3:7.¹²

În Scriptură, autoritatea ‘cheilor’, a ‘închiderii’ și ‘deschiderii’, poate fi delegată de Dumnezeu celor care împlinesc planul Lui, voia Sa. De exemplu, îngerului care sună a cincea trâmbiță, în Apoc. 9:1, i se dă cheia fântânii

¹² Legătura cu Apocalipsa este mai clară decât se pare, nu numai în termenii folosiți, ci și în esența procesului: Dumnezeu Tatăl i-a descoperit (apekalypsen) lui Petru adevărul despre Isus, nu ‘carnea și sângele’, αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψεν σοι ἀλλ' ὁ πατήρ.

Abisului, ca să dezlege desfășurarea urgiei oculte, kai; eḏoḡh auḡtwaḡh klei;~ tou' freato~ th'~ apussou; tot în Apocalipsa, cei doi martori primesc autoritatea să închidă cu cheia cerurile, ouḡtoi eḡcousin thḡ eḡousian kleisai ton ouḡranon, ca să nu fie ploaie în timpul profeției lor, Apoc. 11:6 (aici funcționează o paralelă cu Ilie care primește și el autoritate să disciplineze pe Israel prin lipsa ploii, și respectiv, tot Dumnezeu îi dă autoritate să ceară ploaie – 1 Împ. 17:1, 18:1, cf. Iac. 5:17).

Imaginea este completată și de un text din VT, Isaia 22:21-23, care descrie cum Domnul îi conferă autoritate lui Eliachim, fiul lui Hilchia, în urma destituirii lui Șebna, fostul guvernator:

Îl voi îmbrăca în tunica ta, îl voi încinge cu brăul tău, și voi da puterea ta în mâinile lui. El va fi un tată pentru locuitorii Ierusalimului și pentru casa lui Iuda. Voi pune pe umărul lui cheia casei lui David: când va deschide el, nimeni nu va închide, și când va închide el nimeni nu va deschide. Îl voi împlânta ca pe un drug într-un loc tare, și va fi un scaun de slavă pentru casa tatălui său.

A fi în posesia cheii lui David înseamnă, astfel, în Isaia, a poseda o autoritate aparte în vederea restabilirii împărăției lui Israel, a zidirii și conducerii Ierusalimului, a guvernării înțelepte. Literatura rabinică subliniază și înțelesul de autoritate în interpretarea Scripturii (cheile de la templu, de la casa lui David, erau privite ca un simbol al înțelegerii planului lui Dumnezeu).

disciplinei (implicit).¹³ Petru, într-adevăr, se va folosi de această autoritate atât în predicarea evangheliei (cf. Fapte 2), în susținerea predicării prin semne și minuni (Fapte 3, Fapte 10-12), cât și în defnirea evangheliei pentru neamuri, liberă de constrângerile Legii și ale tradiției iudaice (Fapte 15, Conciliul de la Ierusalim).

În același timp, însă, prin paralelism lingvistic cu Matei 18, s-ar putea deduce și o autoritate, anunțată profetic, pe care Petru o va exercita în problemele viitoare de disciplină în Biserică (cf. Fapte 5, cazul lui Anania și al Safirei, apoi, parțial, în Fapte 15; conflictul cu Pavel din Galateni 2, însă, ar putea indica și anumite limite, și contestări ale acestei autorități de disciplinare și exemplu).

Concluzii: disciplina în Biserică implică autoritate și oportunitate

Alăturarea celor trei domenii: autoritatea Sfintei Treimi, autoritatea Bisericii în disciplinare, și autoritatea proclamării cuvântului lui Dumnezeu este o subliniere specifică lui Matei, pe care el o ridică la nivelul de paradigmă teologică (de

¹³ G. Bornkamm, "The Authority to 'Bind' and 'Loose' in the Church in Matthew's Gospel: The Problem of Sources in Matthew's Gospel." *Perspective* 11 (1970) 37–50 (apărut și ca "The Authority to 'Bind' and 'Loose' in the Church in Matthew's Gospel." În G. Stanton (ed), *The Interpretation of Matthew*, London: SPCK, 1983. 85–97); W.D. Davies, și D.C. Allison, Jr. *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel according to Saint Matthew*, vol. 2, Edinburgh: T&T Clark, 1991, pp. 639.

model, de concept de bază). Paradigma derivă din predicarea lui Isus, iar Matei a fost inspirat să observe această asociere, să o rețină, să o consemneze. El repetă această asociere, în evanghelia sa, și reușește să comunice, astfel, un mesaj important: disciplina în Biserică este legată de creșterea împărăției lui Dumnezeu, de proclamarea prezenței lui Dumnezeu și a sfințeniei Lui, de proclamarea evangheliei.

Contribuția lui Matei subliniază autoritatea apostolică, autoritatea frățească în disciplinare, și le leagă de comunicarea curată a cuvântului lui Dumnezeu. În felul acesta, din punct de vedere teologic, disciplinarea nu este lăsată la îndemâna abuzurilor, ci este pusă în perspectiva sfințeniei lui Dumnezeu, a curăției, a restaurării omului prin Isus Hristos. Teologia disciplinării nu apără o ierarhie anumită în Biserică, organizarea ca organizare, în sine, ci părtășia cu Dumnezeu și restaurarea omenirii în sfințenie, în împărăția lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte, disciplina în Biserică nu indică numai spre manifestarea unei autorități după voia lui Dumnezeu – și prin prezența lui Dumnezeu, ci și spre folosirea oportunității de restaurare, de refacere, de extindere a împărăției lui Dumnezeu în viețile noastre, în lumea noastră.